

“El meu objectiu és fer teatre”

Assegura que ha acceptat dirigir el Teatre Nacional de Catalunya perquè “dir que *no* em deixava molt mal cos”, i que sent un compromís amb l’equip humà que hi ha al darrere. Té clar que al setembre comença un desafiament com a director: “no puc pensar-hi gaire perquè m’ofego”. A més de “potenciar i estimular la creativitat”, cada temporada dirigirà un muntatge: el mes de novembre serà *En Pólvora*, de Guimerà, amb Anna Sahun, Santi Ricart, Julio Manrique i Marc Rodríguez, entre d’altres.

(Text: Adriana Clivillé, Fotos: Mainer Mendaza)

Què vols que caracteritzi l’etapa Belbel al capdavant del Teatre Nacional?

La creativitat, número u. Protegir la creativitat, estimular-la i guanyar espectadors. Això està molt difícil perquè Domènec Reixach m’ha deixat un llistó molt alt des del punt de vista de l’afluència d’espectadors: ha tancat la temporada 2005-2006 amb un 70 per cent d’ocupació de les tres sales, ha aconseguit puntes de 80 per cent en una sala d’aquestes magnituds i amb tres sales. A la resta d’Europa quan ho diem no s’ho creuen. Pregunten si portem 250 anys. I en portem 9. Trencar això em sabrà molt greu. Vull mantenir aquest índex d’ocupació i al mateix temps vull mantenir, potenciar i estimular que els creadors se sentin a gust aquí.

Fins a quin punt ha d’arriscar el Nacional?

Ha d’arriscar. Però s’ha d’anar alerta perquè el risc no es converteixi en un discurs tancat, introspectiu. Hem de donar al creador l’oportunitat d’equivocar-se, però alerta amb el tipus d’equivocació: si se sublima ell mateix i ignora la recepció, tenim un problema. La dificultat està en el punt d’equilibri entre el món propi de cada creador i el que

realment vol comunicar i comunica als espectadors. Hem de potenciar i estimular la creativitat sense caure en el parany de l’autosatisfacció pura. El Nacional ha de ser un espai per a la reflexió, el diàleg i el debat, amb equilibri entre la creativitat i la comunicació amb l’espectador. Ha de ser un teatre de qualitat i popular, per a la gent. Serà impossible crear una oferta per a tots els gustos, perquè s’ha de triar i tenim un pressupost gran però hem de fer mans i mànigues perquè ens encaixi. Comparat amb altres teatres d’Europa d’aquestes dimensions, tenim un pressupost més aviat baix. Perquè som el país que som, hem patit el que hem patit... Necessitem enganxar l’espectador i fer-li sentir que això és casa seva i que aquí trobarà un espai per viure millor la vida, per millorar la seva vida.

Com millora la vida el teatre?

Arran de tenir experiències, emocions sobretot. Una de les aportacions de la ciència els últims temps apunta que les emocions tenen connexions amb totes les zones del cervell. Hem viscut pensant que el raciocini era el centre neuràlgic de tot: penso, doncs

existeixo. Justament al segle XX, que Bertolt Brecht posava en dubte fer teatre per emocionar, la ciència ha vist que les emocions tenen un paper absolutament fonamental en la vida de les persones. És molt difícil emocionar en un escenari perquè el viu i el directe fa que l’espectador sàpiga en tot moment que allò és mentida. Però quan l’emoció es produeix en teatre, l’impacte és molt alt. Recordaré tota la vida els espectacles que m’han provocat aquesta emoció.

Dirigir el Teatre Nacional de Catalunya és un desafiament?

No ho sé, encara... Un desafiament segur. Però no hi he de pensar gaire perquè m’ofego. I no em vull ofegar. Tinc la gran sort de comptar amb un equip de professionals molt competents que s’estimen el Teatre Nacional, el viuen cada dia, hi deixen la pell. I, d’alguna manera, el que m’agradaria és no decebre’ls... no sé si ho aconseguiré. M’agradaria que la dinàmica d’aquests anys de fer les coses ben fetes, amb passió, amb entusiasme i amb professionalitat no es malmeti per culpa meua. Si això no passa, ja em dono per satisfet.

En presentar la nova temporada parles de mantenir els estàndards de qualitat. Quins són?

Definir la qualitat és molt difícil perquè hi entra l'opinió subjectiva de l'espectador. En un teatre públic vol dir mirar pel resultat final del producte i no tant per la seva immediatesa comercial. Buscar una connexió amb la cultura, amb la sensibilitat de l'espectador i oferir un producte que entronqui amb la tradició i amb la modernitat, però sense paràmetres de rendiment absolut propis, per exemple, del teatre privat. La qualitat és fer les coses ben fetes, sense presses, amb les idees clares, amb determinació, amb valentia i creient molt en el producte. Perquè serveix a la nostra cultura, perquè planteja interrogants... sense menystenir la capacitat de fer-ho passar bé a l'espectador. La qualitat també va de la mà sobretot d'un servei tècnic i artístic i, per exemple, està renyida amb la premsa. El Nacional és una casa complicada perquè hi treballa molta gent i es mira que els productes tinguin amor pels acabats, pels detalls, per fer un assaig complet...

Conjuntament amb la Sol Picó, quin valor afegit vols donar a la dansa en aquesta nova etapa?

Fins ara el Teatre Nacional ha coproduït amb companyies catalanes i ha programat grans espectacles de dansa contemporània internacional. Aquest darrer aspecte no el podem oblidar perquè tenim les condicions tècniques, d'espai i de qualitat escenogràfica que fan apta la visita de grans companyies estrangeres. L'aportació de la Sol Picó s'orienta cap a un intent de crear dansa des del teatre: és un projecte del qual no puc avançar res perquè encara s'està definint. Sense deixar de col·laborar amb les companyies i sense deixar de tenir una forta presència de produccions internacionals.

Això vol dir companyia estable?

No, de cap manera. Amb aquesta qüestió s'ha d'anar molt alerta perquè és realment difícil per a una situació no del tot normalitzada. Tant de bo poguéssim crear-la, però significa una despesa de diners i d'energia que en aquests moments no podem assumir. Tant de bo això d'aquí a uns anys pugui cristal·litzar. De moment hem de començar d'una manera més modesta, que no vol dir menys ambiciosa.

Què vol dir que la situació no està del tot normalitzada?

Que les companyies estables d'altres països porten una enorme tradició al darrere que nosaltres no tenim. I fins que no hi ha una regularització i una fidelització del públic, es fa realment difícil crear una companyia estable. Tant en dansa com en teatre.

S'han de crear nous públics per a la dansa?

Sí, s'han d'eixamplar. El públic a vegades té por de no entendre la dansa o que no li comunicui res. S'ha d'obrir un debat amb els creadors, també. Parlo més com a espectador que com a professional, però moltes vegades el que li passa a la dansa és que grans i brillants idees es dilaten. S'ha de buscar

“
No vaig dir que ‘no’
a la proposta perquè
la vinculació
professional i
emocional amb
el Nacional és tan
forta, que em
deixava mal cos
”

la comunicació amb l'espectador: moltes vegades el discurs abstracte allunya l'espectador de l'escenari. Comunicar en dansa és expressar sentiment i, alhora, és un vehicle d'idees i d'expressió estètica. El gran debat de futur de la dansa és què volem explicar.

Has creat un consell assessor artístic amb Sol Picó en l'àmbit de dansa, Toni Casares en teatre i Joan Font en teatre familiar. Per què aquests tres noms? Perquè són tres grans professionals que admiro. Amb Toni Casares hem crescut junts i em sembla importantíssim el que ha fet. A Sol Picó l'admiro pel que ha representat per a la dansa contemporània els últims anys al nostre país. Igual que a Joan Font, que té una trajectòria llarguíssima en un tipus de teatre necessari com és el que abraça tots els públics. Són tres professionals amb qui em sento molt a gust i és bàsic establir un equip fix, sòlid i amb continuïtat, amb visió de futur. Per això aquests tres creadors estaran a prop meu i m'ajudaran a fer les programacions.

Domènec Reixach, l'anterior director, treballava amb un consell d'assessorament del qual tu formaves part. ¿És nou el plantejament d'equip creatiu assessor que proposes?

Necessitava reforçar-lo amb creadors: l'equip està format per la meitat de savis i la meitat de creadors. I jo amb aquests hi he de treballar perquè sense un equip... Jo sol no m'hi puc posar, al capdavant de tot això, és massa gran. Al consell assessor també hi ha teòrics: Feliu Formosa, Esteve Miralles i Jordi Castellanos, que s'ocupen de la part documental, dramaturgic, de cercar les obres, de mirar les perles amagades en el teatre català...

Com a dramaturg i director et consolides al Teatre Romea quan el dirigia Domènec Reixach i era el

Centre Dramàtic de la Generalitat de Catalunya. Hi has col·laborat força els anys que ha dirigit el TNC. ¿És una evolució natural que tu dirigeixis el Nacional ara?

No en tinc ni idea... No crec que sigui jo qui ho ha de dir. Tinc molts dubtes sobre si sóc la persona idònia per fer-ho però, al mateix temps, compto amb un petit avantatge que és el coneixement que tinc de la casa. De la feina artística, del que és estar a peu d'escenari: he treballat a les tres sales i conec les possibilitats que ofereixen, diria que he col·laborat amb tots els tècnics i d'aquí ve una mica la meua força. Però molta altra gent podria estar al meu lloc, evidentment.

¿Tens una certa evolució paral·lela amb Domènec Reixach?

Jo em consolido com a dramaturg al Teatre Romea gràcies a Reixach. La seva primera estrena va ser amb una obra meua. Ara es dona una situació que em produeix pena perquè se'n va.

Se'n va de director de projectes a l'empresa privada Focus.

Sí. Per sort hi tinc molt bones relacions i hi he treballat molt, amb Focus. Per a mi és una sort que se'n vagi a un terreny en el qual sóc present d'alguna manera. He treballat molt amb Focus i estic molt agraït a tot el que hi he fet. Espero que amb Domènec Reixach els camins ens tornin a ajuntar, perquè em dec a ell. Li dec la confiança, sobretot. Haver estat al meu costat en tot moment i haver-me obligat a millorar cada vegada. Amb una gran dosi de confiança que li agrairé tota la vida. Estic segur que sense Domènec Reixach jo no estaria on sóc ara i, segurament, no seria qui sóc. Per tant, és difícil pensar que el pare se'n va.

Imagino que al Teatre Nacional seguiràs potenciant el projecte T6 d'ajut a la creació textual jove.

El T6 continuarà, ja porta uns anys i hi ha hagut de tot. Segurament el procés ha estat millor que els resultats i sempre s'ha de tenir fe en els resultats futurs si el procés és bo. Els resultats en teatre moltes vegades depenen de factors difícils d'assolir. No tenim fórmules de l'èxit però sí puc dir que tots els processos del T6 des del primer any han estat francament positius. Malgrat que uns espectacles hagin estat fracassos, hi ha hagut èxits fulminants com *El mètode Grönholm*, de Jordi Galceran, que és un T6. És un dels fenòmens teatrals de tota la història del teatre català: gairebé mai en la història del teatre català una obra de teatre de text d'un autor viu havia tingut el ressò internacional d'*El mètode Grönholm*. Primer, un èxit de crítica i públic alhora ja és difícil d'assolir i, segon, és inaudit un fenomen internacional d'aquest tipus. Està en cartell a diversos països, l'han vist milions d'espectadors d'arreu del món, ha inspirat una pel·lícula... i és d'un autor català que té quaranta anys. I espera't que encara acabarà a Broadway.

¿Fenòmens com aquest justifiquen per si sols l'existència del projecte T6?

Sí, però és evident que no ha de perseguir reproduir aquest fenomen. És una plataforma perquè els autors tornin a integrar-se en la dinàmica d'un teatre. Els plantejaments són modestos perquè els espectacles no són cars: donen el dret a equivocar-se, a provar sense cap control, cap filtre ni censura. El T6 ha d'estimular la imaginació i, sobretot, no frenar la creativitat. I integrar l'autor a peu d'escenari em sembla bàsic. El segle XX ha fet molt mal a l'autor teatral, la figura del director l'ha acabat bandejant de l'engranatge escènic. L'autor ha de tornar a estar en un assaig modificant el text, batallant amb directors i actors i, fins i tot, l'endemà de l'estrena canviant coses si cal.

¿Aquest bandejament de l'autoria en favor de la direcció ha estat per inèrcia?

No. El llenguatge escènic s'ha fet tan complex que ha requerit una figura, la direcció, que posi ordre. Abans del segle XX aquesta figura existia però no estava personalitzada en un director estrella. El llenguatge era molt més simple i l'espai escènic moltes vegades era buit, com en el teatre del Segle d'Or o la comèdia elisabetiana. Al segle XX s'ha fet tan complexa la quantitat de signes escènics que s'ha hagut d'instaurar una persona, el director escènic, que hi posi ordre i doni una lectura. S'ha de recuperar la idea de l'autor que escriu per a uns actors en concret. Si Shakespeare escrivia per a vint actors és que en tenia vint. I si un paper era més llarg era perquè un actor era més bo. Aquesta artesanía que s'havia perdut al segle XX l'hem de recuperar al XXI.

Un fet que vius apassionadament perquè et deu haver passat...

Perquè sóc autor. I també director i moltes vegades em demanen amb què em quedo. Sempre dic que l'autor pateix mil vegades més que el director perquè està sol, perquè crea del no-res. El director es pot recolzar sempre en algú: en els intèrprets, en un text, en l'equip de producció... El resultat final no depèn tant que la direcció sigui bona o dolenta, sinó de com ha sabut fer anar les coses. És evident que amb intel·ligència i sensibilitat tot va millor, però amb un bon equip es té molt de guanyat. L'autor es té a ell mateix, unes idees, uns diàlegs, uns personatges que surten del no-res. És més fràgil, més misteriós, individual. Integrar l'autor a la realitat escènica li dona el pols. Shakespeare, Molière, els clàssics grecs feien teatre primer per a les seves companyies i modificaven els textos segons les necessitats.

Tens previst continuar dirigint?

Sí, de fet en l'encàrrec de la direcció artística del Nacional hi consta una direcció per temporada. Fora del Nacional serà difícil. Se'm permet, però aquesta primera temporada no ho faré perquè amb el Teatre Nacional ja en tinc prou, és massa gran. Faré alguna coseta potser fora, no gaire lluny del Nacional.

Les coproduccions amb companyies teatrals, amb les sales alternatives i amb el teatre públic i privat era present en l'època de Domènec Reixach però no era gaire visible. Com ho plantejges?

Nosaltres ho volem fer visible. És evident que el TNC és un centre de creació, però no podem menystenir els petits nuclis de creació històrics del teatre català. Si repasses les programacions de Domènec Reixach, surten un grapat de companyies amb les quals s'ha col·laborat. Hi és tothom. Evidentment hem de trobar el punt de contacte d'interessos com a teatre públic que som. Hem de coproduir idees, espectacles que comportin una sèrie de riscos que les companyies no puguin assumir per elles mateixes, que signifiquin passos endavant. I aquí és on crec que el TNC ha de col·laborar en projectes que van més enllà. Nosaltres no volem tre-

pitjar la trajectòria de ningú, a l'inrevés: volem col·laborar per ajudar.

També destinaràs una atenció especial al circ, el teatre gestual, les titelles.

És important que totes les disciplines estiguin presents. La fusió de llenguatges és un llenguatge de futur, del segle XXI. Tot i que no podem oblidar que el nostre centre d'atenció és el text: clàssic, català, espanyol, universal... No ho podem oblidar perquè és el que ens ha permès aconseguir una fidelització real per part dels espectadors. Ho ha aconseguit Domènec Reixach tots aquests anys. El Nacional és un teatre públic que ha de tenir una mirada àmplia, però l'aposta forta i decidida és per continuar fent teatre de text. Sense oblidar la dansa, la música, el teatre visual, el de titelles, el d'objectes..., però

no per incorporar aquests nous llenguatges deixarem de fer teatre de text.

¿Assumir la direcció del TNC t'obliga a obrir molt el teu ventall en aquest sentit?

Sí, per això tinc col·laboradors. Els darrers anys jo m'he centrat molt en el text: direcció de clàssics, contemporanis, d'autors vius, d'autors morts...

De fet, has saltat constantment dels autors clàssics als contemporanis en les direccions que has assumit.

Sí, sempre. És absolutament necessari perquè si no m'avorreixo. I un autor viu em dona marxa perquè el puc portar a l'assaig. I el clàssic em dona la possibilitat d'enfrontar-me a grans escriptures, aprenc molt i en trec molt profit com a autor. Mentre que dirigir al costat d'un autor viu estableix una energia molt salvatge i molt autèntica i molt vibrant.

Entre dirigir obra d'un autor viu i obra teva, amb què et quedes?

Em sento molt més còmode dirigint l'obra d'un altre. Quan dirigeixo obres meves estic molt més in-

segur, és molt curiós. M'agrada dirigir les meves obres, però el patiment puja d'una manera espectacular. De fet, l'última obra que he escrit, *Mòbil*, no la dirigiré jo sinó Lluís Pasqual. Serà una coproducció entre el Teatre Lliure de Barcelona i el Centre d'Arts Escèniques de Reus.

¿Pots explicar per què és necessari que existeixin els teatres nacionals?

El teatre públic ha d'existir, ho dic amb una contundència aclaparadora. El teatre és una de les parcel·les en què, quan s'aixeca el teló, la llibertat no diré que és total però s'hi acostava molt. És una tribuna que planteja al creador un horitzó de possibilitats enormes. El viu i el directe permet improvisar, sortir de mare... És un dels pocs espais de llibertat dins la creació. Després el públic et castigarà, et xiularà, et tirarà un tomàquet, però durant aquell moment del viu i el directe els que estan al damunt de l'escenari són els amos, i poden convertir allò en una cosa perillosa, banal, seriosa, profunda...

Què faràs després de les quatre temporades al cap-

davant del Teatre Nacional de Catalunya?

Continuar fent teatre. És que el meu objectiu és fer teatre. Dirigir un teatre no m'ho havia plantejat mai de la vida: no vaig dir que *no* a la proposta, perquè la vinculació professional i emocional amb la casa és tan forta, que em deixava mal cos. El meu *sí* ha estat absolutament condicionat per l'equip humà de la casa. No tinc cap aspiració de dirigir teatres. Cap ni una. El que sí tinc aspiracions és de continuar fent teatre des de l'autoria, des de la direcció...

T'ha felicitat la professió?

No he trobat un rebuig molt fort, de moment. De tota manera, crec que deuen estar esperant que em manifesti, que mogui fitxa. Crec que no va ser cap sorpresa per a la professió, fins i tot algun sector pot haver dit que és una línia continuista. Potser algú esperava un canvi.

T'ha felicitat Josep M. Flotats?

Mmmm... no. El conec poquíssim, de veure'l dues vegades a la meua vida, hem parlat alguna vegada només.